

Per Øverland: Historieglimt 250 Ladetorget 100 år

I 2017 står Ladetorget nyoppusset. En liten jubileumsavis som heter «Ladetorget 100 år», presenterer kjøpesenteret slik det fremtrer i dag. Den enkle trykksaken forteller mye om dette lille supermarkedet og om forventningene for fremtiden. Det er all grunn til å se litt nærmere på det fordi det har et særpreg som stiller utviklingen av stormarkedene i perspektiv. Det er litt pussig å snakke om et hundreårs jubileum for Ladetorget fordi butikksenteret langt fra har eksistert i 100 år! Det er bygningen som fyller 100 år. Selve kjøpesenteret er en fortsettelse av ulik forretningsvirksomhet som har fylt bygningen siden sardinproduksjonen ble nedlagt. Først kom møbelsalg som ble avløst av en bilforretning som igjen gav plass for et avishus før det ble et kjøpesenter med åtte forretninger i 2002.

Ladetorget, 2017. Foto: Bjørn Lien.

La oss først møte arkitekten bak rehabiliteringen. Han heter Thor Walter Andersen, og har tidligere tegnet Solsiden kjøpesenter som delvis holder til i de gamle bygningene til Trondhjem mekaniske verksted (TMV). Jubileumsavisa siterer ham slik: «I følge Andersen skal en bygning bare bli vakrere av å stå i 100 år. Hvis arbeidet er gjort skikkelig, vil det ikke bli gammelt og stygt, men i stedet bli finere jo lenger det står. Nå kan kanskje Ladetorget stå i enda 100 år. Jeg tror at Ladetorget har en stor sjanse til å bli et slikt bygg. Dette er grundig arbeid i ordentlige materialer som kommer til å stå i lang tid, sier han.» En ledende tanke

var å føre bygget tilbake til sin opprinnelige stil. Selve stålkonstruksjonen fra 1916 kom frem igjen. Veggene ble flyttet for å få frem det sorte stålet. På den ene veggen er det satt opp gamle bilder fra fabrikken som en kan kjenne seg igjen i. De gamle lyskassene i taket er åpnet igjen. De var tenkt revet, men både arkitekten og byantikvaren ville beholde dem. Nå flommer dagslyset inn ovenfra. Arkitekten roser murerens arbeid, men en skal ikke være fagmann for å beundre murerarbeidet, særlig i eksteriøret. Se som eksempel på den nåværende fasaden og inngangspartiet.

Et annet trekk er en gjennomgangsmelodi i jubileumsavisa: både kunder og forretningsfolk trives godt på Ladetorget. Flere av dem som arbeider der blir sitert. Det er noe spesielt ved Ladetorget. Det er som å være på landet der alle kjenner hverandre. Det sier Barbro Gullvåg, apoteker ved Boots apotek. Frisør Anne Grete Larsen som selv kommer fra Lade og har Lade dame- og herrefrisør. Hun kaller det en landsby midt i byen. Salongen har vært der i syv år. Hun sier at hun treffer kjentfolk hver dag. Aina Stock ved Naturlig Velvære sier at hun kjenner de aller fleste som kommer innom. Mange av kundene bor på Lade. Ved Mester Grønn forteller de at det nesten er slik at kundene kan spørre om «det vanlige». Berit Falkmann ved Narvesen forteller at hun har kjent mange av kundene siden hun var liten. Det gir noe ekstra for både de eldre kundene og ikke minst for barna at vi kjenner dem og vet hva de heter. Det er et ordentlig nærsenter, sier hun. Butikksjef Cecilie Wetting på Nille er ny i jobben. Hun understreker at det er mye trivelige folk å treffe. Hun merket med en gang at folk er vant til å treffe kjente på senteret.

Nettopp senterets omfang og trivselen blant ansatte og kunder står sentralt i selve konseptet for Ladetorget. Det store spørsmål ved utviklingen av kjøpemønsteret i fremtiden er om kundene vil ønske å gå i butikker og møte folk. Nettopp det vil hindre at det meste av handelen vil foregå på nettet. I så fall kan nettopp konseptet for Ladetorget ha fremtiden for seg.

Den store bygningen til Ladetorget ble bygd som hermetikkfabrikk i 1916. Den ble reist etter tegninger av Bergens-arkitekten Schak Bull. Hermetikk var en forholdsvis ny og spennende vare omkring år 1900. De mange konservesfabrikkene gikk bra. Foki ble den største og viktigste hermetikkbedriften i byen ved siden av Trondhjem Preserving Company

(TPC) fra 1898 og ble grunnlagt i 1914 av 13 av byens fremste industrifolk etter forbilde av TPC. Navnet Foki var forbokstavene i bedriftenes fulle navn: «Fiske- og Kjødhermetik Industri». Planene var ambisiøse. Som disponent ble ansatt Oscar Albrecht. Tre menn ble valgt til direksjon: Collin-Hansen, konsul Bratt og P. O. Jenssen. Tomt på 43 mål ble kjøpt av Holst på Lade gård for kroner 50.000. I forlengelsen av nybygget ble det reist enda en fabrikk, nemlig Trondhjem Blikemballafabrik, som ble drevet sammen med Foki og skaffet den bokser og esker til produksjonen. Samlet byggeflate for begge fabrikkene ble omtrent 9000 kvadratmeter. Bygningene var ferdige i 1916 og produksjonen kunne starte. I 1927 ble Foki oppkjøpt av TPC og drevet som en datterbedrift. Fra da av hadde Foki og TPC felles historie. Bygget eies fremdeles av TPC Eiendom. De viktigste produktene på Lade var sardiner og kippers. Kippers er røkte fileer av vår- og storsild. Arbeids- og lønnsforholdene ble stadig forbedret. En dyktig ledelse gav trygge arbeidsplasser i lang tid. Råstoffet av fisk kom fra store deler av kysten fra Molde til Finnmark. Kjøtt og grønnsaker kom primært fra Trøndelag.

Mange som var knyttet til Foki, er nå kunder på senteret. Sammen med andre kunder håper de at Ladetorget har en lys og lang fremtid. Hvordan fremtiden blir vet ingen. Det er tankevekkende å se på virksomheten i bygget siden 1970. Først ute var Møbel 3 som drev landets største møbelbutikk fra 1971 til 1984. Fra 1985 til 1992 gav bygget rom for Toyotahallen, en stor bilforretning. Da ble det flotte serpentinergulvet lagt. Fra 1992 til 1994 holdt Moderne Avishus til her med Arbeider-Avisa og Avisa Trondheim. I 1994 åpnet Reitan landets største Rema 1000 dagligvarebutikk. Fra 2002 var det følgende åtte bedrifter i Fokibygget: Fokus bank, Posten, Kafe Ladegrillen, Vitalis helsekost, Kronekiosken, Lade blomster & gaver, Byåsen bakeri filial og Rema 1000. I 2017 er det ti forretninger i bygget: Rema 1000, Boots apotek, Mester Grønn, Narvesen, Naturlig Velvære, Nille, Lade dame- og herrefrisør, Rosenborg barkeri, Bygger'n og Sparebanken 1 SMN. De mange forandringene antyder at endringer vil det komme også fremover.